

До 80-річчя від дня народження

ЛАРИСА АНТОНІВНА БУРДЕНЮК-ТАРАСЕВИЧ

Лариса Антонівна Бурденюк-Тарасевич, доктор сільськогосподарських наук, головний науковий співробітник лабораторії селекції зернових культур Білоцерківської дослідно-селекційної станції Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України, член Ради Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова (УТГІС), народилася 25 червня 1938 року у Києві.

У 1950 році запропонували місце завідувачого кафедри хірургії Білоцерківського сільськогосподарського інституту батькові, доктору ветеринарних наук Антону Федоровичу Бурденюку, тому родина Лариси Антонівни переїхала до міста Біла Церква.

Після десятирічної школи, яку закінчила з медаллю, вступила до Білоцерківського сільськогосподарського інституту, свідомо обравши агрономічний факультет.

Під час навчання в інституті (БСГІ) брала участь в науковому гуртку на кафедрі ботаніки. Завдяки завідувачу кафедри ботаніки, професору Олександру Олександровичу Табенцькому, який вів цей гурток, Лариса Антонівна обрала свій життєвий шлях і стала науковцем. Тоді, під його керівництвом, виконувала дослідження з вивчення впливу на цукрові буряки ростових речовин. Результатом цих досліджень стала премія і Грамота Міністерства освіти Української РСР (витяг з наказу № 418 від 27.10.1958 р.) на конкурсі студентських робіт.

По закінченні інституту в 1960 році, Лариса Антонівна працювала молодшим науковим співробітником на Білоцерківській дослідній станції під керівництвом Ольги Кирилівни Коломієць. Надзвичайно важливим спадком тих років є знайомство з методикою селекційного процесу та агротехнікою польових культур.

З 1963 р. по 1966 р. навчалася в аспірантурі при БСГІ під керівництвом професора І. Г. Пушкарьова і захистила кандидатську дисертацію за спеціальністю «селекція». У своїй дисертаційній роботі Л. А. Бурденюк-Тарасевич вперше довела відсутність виродження сортів зернових культур у результаті самозапилення, що суперечило поширеній на той час теорії Т. Д. Лисенка.

У 1966 році, вже кандидатом наук, повернулася на станцію у відділ зернових культур. На той час завідував відділом селекції і насінництва зернових культур Білоцерківської дослідно-селекційної станції видатний селекціонер, доктор сільськогосподарських наук, професор Андрій Андрійович Горлач. Запрошуючи Ларису Антонівну на роботу, Андрій Андрійович шукав учня і продовжувача його справи, адже йому було близько 70 років.

Під керівництвом А. А. Горлача вона почала наукові дослідження з селекції озимої пшениці. Основними напрямками роботи Л. А. Бурденюк-Тарасевич були: наукова розробка методів селекції сортів озимої пшениці на підвищену адаптивність до несприятливих умов зимівлі, посухо- і зимостійкість, стійкість до проростання на пні, підвищену резистентність до основних листових хвороб, кореневої гнилі і фузаріозу колоса з одночасним підвищенням генетичного потенціалу продуктивності та високих хлібопекарських якостей.

Уже 30 років Лариса Антонівна вивчає зміни спадковості озимої пшениці, яка в 1986-1987 роках зазнала впливу радіаційного опромінення в зоні відчуження ЧАЕС. Вона створила колекцію (понад 3 тисячі) радіомутантів, багато з яких є джерелами цінних ознак та залучаються до селекційного процесу з метою створення якісних і високопродуктивних сортів м'якої озимої пшениці. Нині із залученням вихідного матеріалу, одержаного із чорнобильських мутантів, створено та занесено до Державного реєстру України 8 сортів озимої пшениці, зокрема Царівна, Романтика, Лісова пісня, стійкий до льодяної кори Либідь, високопосухостійкі сорти Ясочка і Зорепад білоцерківський. Серед них сорт Відрада, який має підвищену стійкість до хвороб і посухи, надсильний за якістю (білок 19 %, клейковина 45 %, ІДК 75 од., сила борошна 649 о.а та об'єм хліба 1450 мл) і рекомендований для органічного землеробства.

На Державному випробуванні знаходяться два сорти *T. spelta L.*: Евріка та Спельта безоста, які створені в результаті відбору з матеріалів нестабільного мутагенезу чорнобильських радіомутантів.

Наразі Лариса Антонівна співпрацює з японськими вченими Ібаракського університету з метою вивчення тривалої дії радіаційного опромінення на спадковість пшениці. У співавторстві з японськими вченими було відкрито нову морфологічну ознаку мутації гексаплоїдної пшениці *false glume*.

У 2001 році Л. А. Бурденюк-Тарасевич захистила докторську дисертацію на тему: «Методи селекції сортів озимої м'якої пшениці з підвищеною адаптивністю до умов Лісостепу і Полісся України».

Вона є автором понад 100 наукових праць, в тому числі у зарубіжних виданнях Канади (1991), Австралії (2008), Австрії (2009), Росії (2012) та Нідерландів (2017), а також виступала з доповідями на Міжнародних симпозіумах у Канаді, Австрії та Росії.

Під керівництвом Л. А. Бурденюк-Тарасевич створено 30 інтенсивних цінних та силь-

них за хлібопекарськими якостями сортів озимої м'якої пшениці, 22 з яких нині занесено до Реєстру сортів рослин України і широко висіваються в Лісостеповій та Поліській зонах України. Авторству Лариси Антонівни належать якісні та продуктивні сорти: Білоцерківська 177, БЦ 47, БЦ 18, Веселка, БЦ напівкарликова, Олеся, Перлина лісостепу, Елегія, Ясочка, Либідь, Царівна, Лісова пісня, Романтика, Щедра нива, Чародійка білоцерківська, Зорепад білоцерківський, Легенда білоцерківська, Грація білоцерківська Відрада, Водограй білоцерківський, Квітка полів та Муза білоцерківська.

Л. А. Бурденюк-Тарасевич є членом Спеціалізованих вчених рад з захисту дисертацій у Білоцерківському НАУ та в Інституті біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України. Під її керівництвом виконуються кандидатські і докторська дисертаційні роботи. Л. А. Бурденюк-Тарасевич нагороджена медаллю ім. М. Вавилова (1987 р.), медалями ВДНГ СРСР, почесною грамотою Міністерства аграрної політики України (2005 р.), грамотами Аграрної Академії наук України (1998, 2008, 2012 рр.), Почесними грамотами та дипломами УТГІС та ВОГІС, багатьма грамотами обласних і районних державних установ, посіла 1-е місце у Міжнародній спеціалізованій виставці «Україна зернова — 2005» у номінації «Селекціонер року» та одержала Диплом Міністерства аграрної політики України. Рішенням Президії НААН України 20 червня 2018 року одержала Почесну відзнаку НААН.

Вітаємо Ларису Антонівну зі славним ювілеєм і бажаємо міцного здоров'я, щастя, наснаги, подальших наукових звершень на благо нашої Вітчизни!

З роси і води Вам, шановна Ларисо Антонівно!

Президія Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова

Колектив Білоцерківської дослідно-селекційної станції Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України